

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

2023 йил 15 май

Жомбой тумани

Жомбой туманлараро иқтисодий судининг судьяси Н.Э.Турсунова ушбу кун, Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси Самарқанд вилоят ҳудудий бошқармасининг даъвогар – масъулияти чекланган жамият шаклидаги “Сам Глобал Силк” қўшма корхонаси манфаатида, жавобгар – Водий фермер хўжалигига нисбатан киритган даъво аризаси асосида қўзғатилган иқтисодий ишни, жавобгар вакили Э.Абдуллаев(ишончнома асосида) иштирокида, Жомбой туман иқтисодий суди биносида, очиқ суд мажлиси муҳокамасида кўриб чиқиб, қуйидагиларни,-

а н и қ л а д и:

Жомбой туманлараро иқтисодий судига Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси вилоят ҳудудий бошқармаси даъвогар – масъулияти чекланган жамият шаклидаги “Сам Глобал Силк” қўшма корхонаси манфаатида судга даъво ариза билан мурожаат қилиб, жавобгар –Водий фермер хўжалигидан 262 350 сўм асосий қарзни ундиришни сўраган.

Даъво аризада баён этилишича, Даъвогар – масъулияти чекланган жамият шаклидаги “Сам Глобал Силк” қўшма корхонаси ва Водий фермер хўжалиги ўртасида “Пилла харид қилиш бўйича контракция шартномаси” тузилган. Мазкур шартномага кўра, жавобгар Водий фермер хўжалиги “Хўжалик” даъвогар - масъулияти чекланган жамият шаклидаги “Сам Глобал Силк” қўшма корхонаси “Бюртмачи”га тирик пилла маҳсулотини етказиб бериш, “Бюртмачи” эса ушбу маҳсулотларини қабул қилиш ҳамда тегишли тўловларни амалга ошириш мажбуриятини олган. Тарафлар ўртасида тузилган шартномага асосан “Бюртмачи” ўз мажбуриятларини тўлиқ бажарган бўлсада, бироқ “Хўжалик” шартномада белгиланган мажбуриятини бажармаган. 2019 йилдаги солиштирма далолатномага асосан бугунги кунда Турсунбоев Улмас даласи фермер хўжалигининг қарздорлиги 262 350 сўмни ташкил этмоқда. Қарздорлик тўлаш бўйича жавобгарга бир неча маротаба оғзаки ва ёзма мурожаатлар қилинган бўлса-да, ҳеч қандай ҳаракатлар амалга оширилмаган. Шу сабабли, Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси вилоят ҳудудий бошқармаси даъвогар – масъулияти чекланган жамият шаклидаги “Сам Глобал Силк” қўшма корхонаси манфаатида судга даъво ариза билан мурожаат қилиб, жавобгар –Водий фермер хўжалигидан 262 350 сўм асосий қарзни ундиришни сўраган.

Белгиланган тартибда суд мажлиси муҳокамаси куни ва вақтидан хабардор қилинган даъвогар томонидан вакил суд мажлисига келмади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 170-моддасига асосан, иш муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган даъвогар, учинчи шахслар суд мажлисига келмаса, низо уларнинг йўқлигида ҳал қилиниши мумкин.

Суд мажлиси муҳокамасида иштирок этган жавобгар вакили ўз кўрсатмасида, ҳақиқатдан ҳам даъвогар билан 2019 йил 16 апрелда пилла хом ашёси етиштириб бериш хизматини кўрсатиш тўғрисида шартнома тузганлигини, бироқ, охирги товарларни 2019 йилда олганлигини, қонун талабларига кўра, даъво муддати ўтганлигини билдириб, судга оғзаки илтимоснома билан мурожаат қилиб, даъво муддатини қўллашни сўради.

Ишдаги ҳужжатлардан ва суд жараёнида аниқланган ҳолатлардан маълум бўлишича, масъулияти чекланган жамият шаклидаги “Сам Глобал Силк” қўшма корхонаси (“Тайёрловчи”) ва Водий фермер хўжалиги (“Хўжалик”) ўртасида 2019 йил 16 апрелда Пилла хом ашёсини етиштириш бўйича 1300-сонли контракция шартномаси тузилган. Шартноманинг умумий суммаси 754 800 сўмни ташкил қилган.

Мазкур шартноманинг 1.1.-бандига асосан, “Хўжалик” ушбу шартнома бўйича “Тайёрловчи”дан туман ҳокими қарорининг иловасидаги тақсимотга мувофиқ олган 1 кути (0,94 грамм) жонлантирилган ипак қуртини парваришлаш натижасида “Тайёрловчи”га 50 кг пилла навлари аралашмасини етказиб бериш, “Тайёрловчи” эса уларни қабул қилиш ва “Хўжалик”га унинг қийматини ушбу шартномада белгиланган тартибда тўлаш мажбуриятини олган.

Шартноманинг 2.2-бандининг “а” кичик бандида, “Хўжалик” ушбу шартноманинг 2.4-бандининг “а” кичик бандида белгиланган миқдордаги жонланган ипак қурти, тўшама қоғоз, термометр ва бошқа материалларни “Тайёрловчи”дан инкубаторияга бориб қабул қилиб олиш; “б” кичик бандида шартномага мувофиқ етиштирилган маҳсулотни “Тайёрловчи”га у белгилаган манзилга топшириш-қабул қилиш жадвалига асосан 2020 йил 20 апрелгача етказиб бериш беоғиланган.

Шунингдек, шартноманинг 2.4-банди “а” кичик бандида, “Тайёрловчи” “Хўжалик”га туман ҳокимининг қарорининг иловасидаги тақсимотда белгиланган миқдорда 1 кути (0,94 грамм) жонланган ипак қуртини белгиланган миқдорда ва тартибда шартноманинг 2.2-бандининг “г” кичик бандига мувофиқ бериб юбориш, “б” кичик бандида “Хўжалик”га олдиндан харид қилинаётган маҳсулот баҳосининг 50 фоизи миқдорида бўнак (аванс) бериш (берилган ипак қурти, пул суммаси, пилла етиштириш учун зарур бўлган моддий техника ресурслари, тўшама қоғоз, термометр ва бошқалар олдиндан берилган аванс ҳисобланади) назарда тутилган.

“Тайёрловчи” томонидан шартнома шартлари тўлиқ бажарилган бўлсада, бироқ, “Хўжалик” томонидан шартномага мувофиқ етиштирилган маҳсулотни “Тайёрловчи”га у белгилаган манзилга топшириш-қабул қилиш жадвалига асосан 2019 йил 20 апрелгача етказиб бериш мажбуриятини олган бўлишига қарамасдан, шартнома шартлари тўлиқ бажарилмаган ва натижада якуний ҳисоб-китоб бўйича даъвогар олдида олинган бўнак ҳисобидан 262 350 сўм қарздор бўлиб қолган.

Шунингдек, жавобгар вакили судга оғзаки илтимоснома билан мурожаат қилиб, иш бўйича даъво муддатини қўллашни сўраган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 153-моддасига кўра, бузилган ҳуқуқни ҳимоя қилиш талаби даъво муддатининг ўтганлигидан қатъи назар, судда кўриб чиқиш учун қабул қилинади. Даъво муддати суд томонидан фақат низодаги тарафнинг суд қарор чиқаргунича берган аризасига мувофиқ қўлланади. Қўлланиш тўғрисида низодаги тараф баён қилган даъво муддатининг ўтиши суднинг даъвони рад этиш ҳақида қарор чиқариши учун асос бўлади.

Шу билан бирга, Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг “Иқтисодий судлар томонидан фуқаролик қанун ҳужжатларининг даъво муддатига оид нормаларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида”ги Қарорининг 7.бандида, бузилган ҳуқуқни ҳимоя қилиш талаби, даъво муддатининг ўтганлигидан қатъий назар, судда кўриб чиқиш учун қабул қилинади (ФКнинг 153-моддаси). Шунинг учун даъво аризасини иш юритишга қабул қилиш ва ишни судда кўриш учун тайёрлаш пайтида даъво аризасида билдирилган талаб бўйича даъво муддати ўтганлиги аниқланса, бу ҳолат даъво аризасини қабул қилишни рад этиш ёки уни қайтариш учун асос бўлмаслиги инобатга олиниши лозимлиги, 8.бандида, ФК 153-моддасининг иккинчи қисмига кўра даъво муддати суд томонидан фақат низодаги тарафнинг қарор чиқарилгунигача берган аризасига мувофиқ қўлланилиши, қонунда даъво муддатини қўллаш ҳақидаги ариза қандай шаклда берилиши кўрсатилмаганлиги сабабли, бундай ариза ҳам оғзаки билдирилиши, ҳам ёзма шаклда берилиши мумкинлигини инобатга олиш лозимлиги, 8.2.бандида, даъво муддатини қўллаш ҳақидаги аризани беришга жавобгар ҳақли эканлиги, агар бундай ариза ишда иштирок этувчи бошқа шахслар томонидан берилган бўлса, у инобатга олинмаслиги кераклиги тўғрисида, 11.2.бандида эса, мажбуриятдаги шахсларнинг ўзгариши (ФКнинг 155-моддаси) даъво муддати ва уни ҳисоблаш тартибининг ўзгаришига олиб келмаслигини судлар инобатга олиши лозимлиги тўғрисида тушинтириш берилган.

Суд қонун талабларига кўра, жавобгарнинг даъво муддатини қўллаш тўғрисидаги оғзаки илтимосномаси ўрганиб чиқиб, уни қаноатлантирини, даъвогарнинг даъво талабини рад этишни лозим топди.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118-моддасида, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатиланиши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси “Давлат божи” тўғрисидаги Қонунининг “Давлат божи ставкаларининг миқдори” ҳақидаги иловасига мувофиқ, мулкый тусдаги даъво аризалардан даъво баҳосининг 2 % миқдорида, бироқ базавий ҳисоблаш миқдорининг 1 бараваридан кам бўлмаган миқдорда этиб кўрсатилган.

Юқоридаги ҳолатларга ҳамда моддий ва процессуал қонун нормаларининг талабларига асосланиб суд, ишда иштирок этувчи шахсларнинг кўргазмаларини тинглаб даъвогар масъулияти чекланган жамият шаклидаги “Сам Глобал Силк” қўшма корхонасининг даъво

атлабини қаноатлантиришни рад этишни, даъвогар масъулияти чекланган жамият шаклидаги “Сам Глобал Силк” қўшма корхонаси ҳисобидан республика бюджети ҳамда суд ҳокимияти органларини ривожлантириш жамғармаси ҳисобига 300 000 сўм давлат божи ундириб, даъво талабини қолган қисмини рад этишни лозим топди.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 153-моддаси, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 118, 176,179, -моддаларини қўллаб суд,

қ а р о р қ и л а д и:

Даъвогарнинг даъво аризасини қаноатлантириш рад этилсин.

Даъвогар масъулияти чекланган жамият шаклидаги “Сам Глобал Силк” қўшма корхонаси томонидан ихтиёрий тўланган 30 000 сўм почта харажатлари зиммасида қолдирилсин.

Даъвогар - масъулияти чекланган жамият шаклидаги “Сам Глобал Силк” қўшма корхонасидан Республика бюджети ҳамда суд ҳокимияти органларини ривожлантириш жамғармаси ҳисобига 300 000 сўм давлат божи ундирилсин.

Ҳал қилув қароридан норози бўлган тарафлар бир ойлик муддат ичида биринчи инстанция судининг қонуний кучга кирмаган ҳал қилув қарори устидан Жомбой туманлараро иқтисодий суди орқали Самарқанд вилоят судининг апелляция судлов ҳайъатига апелляция шикояти бериш(протест келтириш)га ҳақли.

Судья

Н.Э.Турсунова

